

۱۲-۲. شرح سی قصیده از حکیم ناصر خسرو قبادیانی، به کوشش مهدی محقق،
چاپ اول، انتشارات توس، ۱۳۶۹، ۳۴۴ صفحه.

مؤلف کتاب، سی قصیده از ناصر خسرو را بر اساس دیوانی که به کوشش ایشان و استاد مرحوم مجتبی مینوی تصحیح و چاپ شده، انتخاب کرده و با شرح و توضیحات برای تدریس در درس «ناصر خسرو» در دوره کارشناسی زبان و ادبیات فارسی آماده کرده است. کتاب، شامل پیشگفتار، مقدمه‌ای کوتاه در احوال ناصر خسرو، متن سی قصیده به ترتیب حروف آخر قافیه یا ردیف و توضیحات است. در پایان، فهرست اعلام، فهرست لغات و تعبیرات و فهرست منابع آمده است. متن قصیده‌ها، بی آنکه بیتی حذف شود، کامل نقل شده است و در پایان متن، شرح قصاید به ترتیب ابیات هر قصیده، آمده است. مؤلف «سی قصیده» اشعار را از زیباترین و بهترین قصاید ناصر خسرو انتخاب کرده است. از نظر کمیت، تعداد قصاید با میزان تعیین شده در سرفصل درس ناصر خسرو، کاملاً منطبق است. در توضیحات، مطابق سنت بیشتر گزیده پردازان، در توضیح پاره‌ای از لغات و تعبیرات، مآخذ ذکر نشده و در سایر موارد که در توضیحات گوناگون به مآخذ رجاع شده، همه از مآخذ معتبر است. در پاره‌ای از توضیحات، به مطالبی اشاره

شده که نشانه اشراف مؤلف بر موضوع و منابع است، حال آنکه گزیده پردازان کمتر به چنین منابعی مراجعه می‌کنند.

چون کتاب مزبور را به دید کتابی درسی نگریسته‌ایم، یادآوری دو نکته ضروری می‌نماید:

۱. در متن قصاید، پاره ای نکات دشوار و قابل توضیح هستند که مؤلف محترم

به آنها اشارتی نکرده است. اگر هدف از تدوین این‌گونه کتاب‌ها، حل

مشکلات متن برای مدرسان و تا حدودی برای دانشجویان باشد، جا دارد که

دامنه شرح و توضیح وسعت بیشتری داشته باشد. منظور این است که ضمن

حل مشکلات اساسی برای مدرسان و دانشجویان، جای کار و مطالعه و

بررسی برای هر دو گروه باقی‌ماند. طبیعی است که در شرح شعر ناصر خسرو،

استناد به آثار منثور وی نیز لازم است. نمونه ای از این‌گونه توضیحات لازم -

و در واقع فوت شده - بیت ۴۹، از قصیده ۲۸ است. در توضیحات قصاید،

هیچ‌گونه توضیحی در باب بیت نیامده است. در فهرست لغات، ذیل ترکیب

«کوکب سرطانی» نوشته اند «ستاره سرطان». حال آنکه با مراجعه به کتاب‌های

نجومی می‌توان دریافت که منظور ستاره مشتری تواند بود که از اتفاق با

محتوای بیت نیز سازگارتر است؛

۲. نکته دیگر این است که کتاب فاقد مقدمه ای است که دانشجو به وسیله آن،

با زندگی و آثار و افکار ناصر خسرو آشنا شود. چون طرح همه مطالب در

کلاس‌های درس ممکن نیست، توقع این است که گزیده پردازان درسی،

بعضی از مطالب تحلیلی را در مقدمه کتاب مطرح کنند تا خواندن آن به

دانشجویان واگذار شود و مدرس، برای تحلیل متن، فرصت کافی داشته

باشد. با توجه به قدرت علمی و وسعت دانش مؤلف محترم، توقع این است که در مقدمه ای جامع و درخور، نه تنها مطالب لازم مدرسان و دانشجویان را به کتاب بیفزایند، بلکه مطالبی دست اول و بدیع نیز درباره آثار و افکار ناصر خسرو مطرح کنند، چرا که چنین کاری از دانشمندانی چون ایشان بر می آید. تدوین چنین مقدمه ای سبب می شود که دانشجویان با تحقیقات معاصران در باب ناصر خسرو و اسماعیلیه نیز آشنا شوند، حال آنکه در کتاب مذکور به این گونه آثار اشاره نشده است.

